

تاثیر اینترنت بر ارزشهای اخلاقی، معنوی و اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی استان مازندران

سیدطاهر قادری

مدرس دانشگاه فرهنگیان، رئیس برنامه ریزی و آموزش منابع انسانی اداره کل آموزش و پرورش استان مازندران

گروه علوم تربیتی، دانشگاه صدرالدین عینی، شهر دوشنبه، تاجیکستان

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر اینترنت بر ارزشهای اخلاقی، معنوی و اجتماعی دانشجویان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی که در بین دانشجویان استان مازندران انجام پذیرفته است. نوع تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع زمینه یابی (پیمایشی) است و جامعه آماری این پژوهش دانشجویان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان مازندران بوده که بیش از ۱۰۰۰۰۰ نفر بودند. گروه نمونه نیز شامل ۳۸۴ نفر که با توجه به جدول کرجسی و مورگان به روش خوشه ای و تصادفی طبقه ای تعیین شده اند. ابزار گردآوری داده های پژوهش، پرسش نامه بوده است. همچنین برای بررسی فرضیه های پژوهش، داده های حاصل از پرسشنامه، از طریق آمار توصیفی و استنباطی (آزمون نرمال بودن و آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج به دست آمده از تحقیق نشان داد که بین استفاده از اینترنت و وضعیت آموزشی، وضعیت خانوادگی، وضعیت اجتماعی و وضعیت فردی رابطه معنی داری وجود دارد. همچنین بین تغییر ارزشهای اجتماعی دانشجویان و استفاده از اینترنت رابطه معنی داری وجود دارد. دیگر اینکه بین تغییر در ارزشهای اجتماعی و وضعیت آموزشی، وضعیت خانوادگی، وضعیت فردی رابطه معنی داری وجود ندارد و تنها بین تغییر در ارزشهای اجتماعی و وضعیت اجتماعی دانشجویان رابطه معنی داری وجود دارد. بین ارزشهای اجتماعی دانشجویان تفاوت معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: اینترنت، دانشجویان، ارزشهای اخلاقی، معنوی و اجتماعی.

۱- مقدمه

توسعه ارتباطات و فناوری اطلاعات در دنیای مدرن امروز به یکی از مهمترین ابزارهای تکنولوژیکی برای بسیاری از صنایع دیگر همانند الکترونیک، مکانیک، هوا و فضا و... تبدیل شده است. این فناوری، مرزهای علوم و صنعت را در نور دیده و به حیطه ی علوم انسانی وارد شده که نفوذ آن در پارادیم‌های این حوزه، چشم‌انداز جدیدی از ترکیب تکنولوژی با این علوم را پدید آورده است. این تأثیرات، مختصات ویژه‌ای را از فرهنگ‌های نوین بازتعریف می‌نماید و متغیرهای ساخت، توزیع و بازخورد پیام‌های این فرهنگ نیز ابزارهای خاص خود را داراست. این ابزار، فراتر از مرزهای جغرافیایی، زمینه حرکت از سوی جامعه «صنعتی» به سوی جامعه «اطلاعاتی» را فراهم نموده است.

امروزه، انقلابی شگرف در فنون ارتباطی و اطلاعاتی بوجود آمده است. شکل‌گیری یک نظام ارتباطی جدید مبتنی بر زبان همگانی دیجیتال، بنیاد مادی جامعه را چنان دگرگون کرده که هیچ‌گونه انزواگزینی و کناره‌گیری را بر نمی‌تابد و حتی دورافتاده‌ترین و سنتی‌ترین جوامع نیز از بستن مرزهای خود به روی جریان‌ها و شبکه‌های جهانی ناتوان هستند. این مرحله ی پیشرفته گاهی «جامعه ی اطلاعات محور» و گاهی «مرحله ی عالی تجدد» و گاهی هم «تجدد استحکامی» نامیده می‌شود (لیون^۱، ۱۹۹۹). «کاستلز» نیز معتقد است، حوزه ی فرهنگ که نظام‌هایی از عقاید و رفتارها را شامل می‌شود و ساخته ی تاریخ می‌باشد، با ظهور تکنولوژی جدید دستخوش دگرگونی‌های بنیادین می‌گردد، و به دنبال آن ساختار مناسبات و ارتباطات انسانی نیز شکل جدیدی به خود می‌گیرد (کاستلز، ۱۳۸۴).

پی‌آمد این امر شکل‌گیری نوع جدیدی از تعاملات انسانی است که ضمن تمایز از الگوهای ارتباطی مرسوم در رسانه‌های ارتباط جمعی عملاً فرصت‌های نوینی را در جهت تجلی خود و هویت بوجود آورده است (گرگی، ۱۳۸۵).

میزان دسترسی به فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی به کمک شاخص دسترسی دیجیتال^۲ محاسبه می‌شود که در آن متغیرهایی نظیر سطح تحصیلات، اهمیت فرهنگی، زیرساخت‌های تکنولوژیکی، امکان دسترسی و محدوده آن، کیفیت ارائه خدمات مخابراتی و... مورد مطالعه قرار می‌گیرد؛ از آنجائی که مبنای فناوری IT براساس صفر و یک تنظیم می‌گردد، در این روش نیز رتبه هر کشور بین صفر تا یک در نظر گرفته می‌شود که سوئد با شاخص ۰/۸۵ در رتبه اول، کره با شاخص ۰/۸۲ در رتبه چهارم، آمریکا با شاخص ۰/۷۸ در رتبه یازدهم، امارات متحده عربی با شاخص ۰/۶۴ در رتبه سی و چهارم و ایران با شاخص ۰/۴۳ در رتبه هشتاد و هفتم قرار دارد. بنابراین در دنیای فناوری اطلاعات نیز، نوعی شکاف دیجیتالی مشاهده می‌گردد که عبارت است از فاصله افراد بهره‌مند از این فناوری و افرادی که به آن دسترسی ندارند. در مواقعی این شکاف، از شرایط جنسیتی و گاه تفاوت سنی تأثیر می‌پذیرد، به طور مثال در کره جنوبی ۷۱/۷ درصد از مردان و ۵۹/۲ درصد از زنان به اینترنت دسترسی دارند. شکاف دیجیتالی سالمندی نیز به این نکته اشاره دارد که میان میزان دسترسی جوانان دختر ۲۰-۱۵ در شهر تهران و سالمندان به خدمات اینترنتی، اختلاف فاحشی وجود دارد (کو^۳، ۲۰۰۵).

این روند توانسته است همگام با سیاست‌های جهانی شدن به ابزاری مهم و حیاتی در این عرصه تبدیل شود. جهانی شدن با درنوردیدن مرزهای فرهنگی، گونه‌های جدیدی از اجتماع بشری را ترسیم می‌نماید و فضای مجازی اینترنت، در نمونه‌ای کوچکتر چهره‌ای از جهانی شدن دانش و اطلاعات بشری است. به اعتقاد «توماس فریدمن»^۴، جامعه‌شناس آمریکایی، اینترنت و دیگر تکنولوژی‌های اطلاعاتی، دنیا را مجبور به پذیرش خود می‌کنند و این مسئله، بدون در نظر گرفتن مرزهای جغرافیایی، دوری یا نزدیکی و زبان صورت می‌پذیرد. «بی‌اندرسون»^۵، مدیر بخش بین‌الملل دانشگاه ییل نیز اینترنت را ابزاری فرا زمانی و فرا مکانی می‌داند (کربی، ۲۰۰۴). بنابراین، امروزه دیگر اینترنت تنها به لایه‌های تخصصی جوامع اختصاص ندارد، بلکه وارد زندگی روزمره افراد شده و تمامی گروه‌های سنی به اقتضای احتیاج و دیدگاه خود از آن بهره می‌برند.

¹ Lyon

² Digital Access Index

³ Koo

⁴ Thomas Friedman

⁵ B. Anderson

که یکی از این گروه‌ها دانشجویان استان مازندران هستند که در سراسرایران و دنیا حجم وسیعی از کاربران اینترنتی را به خود اختصاص داده‌اند.

هدف کلی پژوهش حاضر بررسی تاثیر اینترنت بر ارزشهای اخلاقی، معنوی و اجتماعی دانشجویان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران در بین دانشجویان استان مازندران به منظور ارائه راهکارها و رهنمودهای لازم براساس نتایج حاصل از اجرای تحقیق به مسئولین، برنامه ریزان و دست اندرکاران آموزش عالی جهت انجام برنامه ریزی های آتی و آتی می باشد.

۲- مبانی نظری پژوهش

۲-۱- ارتباط

دغدغه بشر از سپیده دم تاریخ تاکنون، برقراری ارتباط از آغاز جهان هستی به عنوان نیاز طبیعی انسان در تعامل با دیگران همواره مورد بحث بوده است. قالبهای برقراری ارتباط در عصر حاضر پیشرفته تر و مترقی شده است بطوری که اگر کوچکترین مسئله ای در دورترین نقطه جهان هستی رخ دهد، انسانها در کمتر از چند ثانیه از آن مسئله آگاه می شوند، جامعه امروز و دنیای معاصر کنونی جامعه ای است که حتی در خلوت انسانها هم ارتباط صورت می گیرد. ژان کازنو معتقد است این اندیشه در نظر مردم، چه عادی چه تحصیل کرده، رواج یافت که وسایل ارتباط جمعی قدرتی فوق تصور دارندومی توانند افکار فلسفی و سیاسی را منقلب نموده و شکل تازه ای به آن ببخشند و به اختیار، تمامی رفتارها را هدایت نمایند (ساروخانی، ۱۳۸۱).

ارتباط از طریق اینترنت و وسایل ارتباط جمعی نوین و در سایه توسعه روز افزون فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی تاثیر شگرفی بر برقراری ارتباطات در زندگی مردم و نیز رفتار و مناسبات اجتماعی آنان به وجود آورده است.

رشد و پیشرفت تکنولوژی ارتباطات هر چند نکات بسیار مثبتی را به ارمغان آورده است. اما امروزه هر جامعه ای ممکن است اعلام کند که بر مشکلات تاریخی و معاصر ناشی از ارتباطات فایق آید، اما در دهه آینده یا نهایتاً قرن آینده متوجه خواهند شد که پیشرفت های تکنولوژی چه پیامدها و سردرگمی ها و مشکلات پیش بینی نشده ای برای آنها به ارمغان آورده است (شکر بیگی به نقل از سین مک براید، ۱۹۸۰).

بطور کلی ارتباط شاخه علمی تازه ای است که از طریق تلفیق ریاضیات، فیزیک، روانشناسی، زیست شناسی و زبان شناسی به وجود آمده است.

۲-۲- اینترنت

اینترنت پدیده شگفت قرن، انقلاب مهمی در ارتباطات پدید آورده است ویژگی عمده ای که در اینترنت وجود دارد و در سایر رسانه ها دیده نمی شود، «تعامل» است. اینترنت مانند صنعت چاپ امکان ایجاد اطلاعات را برای عموم فراهم می کند. مانند تلفن تبادل اطلاعات را امکان پذیر می سازد، مانند کتاب ها و نشریات، امکان یادگیری و خود آموزی را بوجود می آورد، مانند سینما و تلویزیون امکان سرگرمی را فراهم می آورد و کلیه ی این کارها را به طور همزمان نیز انجام می دهد. اما ویژگی عمده ی آن در داشتن بازخورد و قابلیت تعامل است که سبب شخصی کردن ارتباطات می شود (سلنو^۱، ۲۰۰۰).

اینترنت به عنوان ابزار اطلاعاتی پر قدرت، آسان ترین وسیله برای توانمند ساختن کشور های در حال توسعه به منظور عبور از راه توسعه و پیشرفت است. اینترنت کاربران و ارتباط گران را به طور ۲۴ ساعته به هم مرتبط می کند (وبستر^۲، ۲۰۰۱) و در حال حاضر به عنوان یک رسانه ی پست مدرن انسان را قادر به غلبه بر مکان و زمان نموده است.

نویسندگان بیشماری گسترش فناوری های اینترنتی و فضای ارتباطی جدید ساخته شده توسط آنها را صرفاً به تجلی ایده های مدرن به شکل ابزار و تکنیک مورد بررسی قرار داده اند (لوی^۳، ۲۰۰۱).

¹ Selnow

² Webster

³ Levy

«اسکوبار»، با تاکید برهمخوانی فناوری های رایج مانند اینترنت با انقلاب های فرهنگی موجود، مبانی فرهنگی غربی و توسعه ی فناوری را مورد بررسی قرار می دهد (اسکوبار^۱، ۱۹۹۴).
از نگاه «کستلز»، فرهنگ مجازی برخاسته از فرهنگ برتر عملی و تکنولوژیکی، در فهرست ماموریت غلبه بر جهان قرار داشت (کستلز^۲، ۲۰۰۱).

۲-۳- عوامل اجتماعی

پیوندهای اجتماعی موجه (از جمله پیوندهای خانوادگی) شامل ۴ گروه: علاقه به دیگران؛ تعهد به خانواده، شغل و دوستان؛ مشغولیت و مشارکت مداوم در فعالیت زندگی و اعتقاد به ارزش ها و اصول اخلاقی جامعه می باشد. گسست و ضعف در هر یک از این پیوندها، باعث بروز رفتارهای نابهنجار و انحرافی در فرد می شود که ممکن است پیش زمینه اعتیاد قرار گیرد. ضعف در پیوندهای خانوادگی و ارتباط با گروه همسالان از عوامل مهم و انکارناپذیر اعتیاد به اینترنت در نوجوانان دختر ۲۰-۱۵ در شهر تهران است. در حقیقت، نوجوانان دختری که از تماس های اجتماعی کناره گیری می کنند از اینترنت به عنوان ابزاری برای فرار از واقعیت استفاده می نمایند (لیم^۳، ۲۰۰۴).

۲-۴- برخی نظریه های ارتباطات

در حوزه روانشناسی شناختی، مفهوم پردازش مترادف با تفکر است که مستلزم در ارتباط قرار دادن اطلاعات کنونی و پیشین در باره موضوع معین است و شامل تجزیه و تحلیل اطلاعات و تفسیر آن می شود. در قلمرو فلسفه گاه از تفکر به عنوان حرکت ذهن از نقطه ای (مقدمه) به نقطه دیگر (نتیجه) یاد شده است. در این صورت؛ حرکت ذهن را نباید چیزی جز داده پردازش؛ حلای وزیر ورو کردن اطلاعات؛ و نظم دادن به آن به منظور نتیجه گیری دانست.

❖ مدل کوشش درخور

یکی از نظریه های مربوط به تغییر نگرش می باشد در این نظریه که مربوط به پردازش اطلاعات و شیوه متقاعد شدن است از همان ابتدا پژوهشگران روان شناسی اجتماعی واندیشمندان در قلمروهای مختلفی همچون رفتار سیاسی، بهداشتی ویا رفتار مصرفی مورد توجه بوده است. برپایه این نظریه، مردم د رباره پیامها فکر می کنند ودرپی آن احتمالاً بحثی ایجادمی شود واستدلالی به جا می گذارد. اصطلاح کوشش در این نظریه به مفهوم تقلای شناختی، تفکر واندیشه ورزی اشاره دارد که مستلزم اعمال درجاتی از پردازش موشکافانه در میان اطلاعات است. هدف چنین کوششی رسیدن به نتایج مستدل وتصمیم گیری برمبنای اطلاعات معتبر است. میزان اعمال کوشش، بسته به میزان ارزش واهمیتی که افراد برای موضوع قائل اند، تفاوت می کند. هر قدر موضوع برای فرد از درجه اهمیت بیشتری برخوردار باشد، کوشش فکری بیشتری نیز بذل بررسی اطلاعات مربوط به آن خواهد کرد. اما؛ اگر موضوع ازاهمیت چندانی برخوردار نباشد، نیازی هم به اعمال کوشش فکری (شناختی) احساس نخواهد شد (حکیم آرابه نقل از ایگلی وشایکن؛ ۱۹۹۴).

❖ مدل استشهادی-نظامدار

شایکن وایگلی مدل استشهادی - نظامدار را وضع کردند این مدل به عنوان یک نظریه در حوزه نگرشها، مهم ترین خدمت مدل HSM طرح ساده تصمیم گیری به عنوان واسطه ای برای داوری نگرشی درباره موضوع ونیز طرح این مفروضه است که استشهادهای سازه های شناختی حاوی دانش واطلاعات یادگیری شده هستند. منظور از داوری نگرشی، داوریهایی درباره موضوع است که برپایه نگرشها بنا می شوند. برخلاف ELM که در حوزه تغییر نگرش و متقاعد سازی مطرح شده بود، HSM در قلمرو مباحث تصمیم گیری این نظریه نیز همچون مدل کوشش در خور به دهه ۱۹۸۰ بر می گردد. شایکن براین مفروضه

¹ Escobar

² castells

³ Lim

تاکید داشتند که آدمی موجودی است با ذهنی اقتصادی. مفهوم اقتصادی عمل کردن ذهن، به معنی گرایش باکمترین میزان صرف اطلاعات و انرژی است. ویژگی ذهن اقتصادی سبب می شود تا مردم باکمترین میزان نیازهای اطلاعاتی خود را از مستقیم ترین راه با بهترین راهکار برآورده کنند (حکیم آرا، ۱۳۸۴).

❖ نظریه استفاده و خشنودی

نظریه استفاده و خشنودی، در قیاس با نظریه‌های ارتباطی بیش از آن، تصویر مثبت تری از مخاطب ارائه می‌کند. این نظریه، در زمینه برنامه ریزی ارتباطات، اهمیت شایستگی، همدلی و کیفیت را در برقراری ارتباط به ما یاد آوری می‌کند. افراد مخاطب هر چیزی که به آنها عرضه شود نمی‌پذیرند. نظریه خشنودی، متذکر می‌شود که فرستنده و گیرنده ممکن است با چشم اندازه‌های مختلفی وارد فراگرد ارتباط شوند. آنچه را که فرستنده اطلاعات جدی تلقی می‌کند، ممکن است به عنوان یک سرگرمی کم ارزش بکار برد یا اصلاً از آن استفاده نکند. اطلاعات عرضه شده ممکن است به هیچ وجه ربطی به نیازها و علائق گیرنده نداشته باشد.

۳- پیشینه تحقیق

❖ تأثیر تجربه فضای سایبرنتیک بر هویت اجتماعی در سه سطح خانواده، گروه همسالان، و جامعه «توسط بهزاد دوران (۱۳۸۲) مورد بررسی قرار گرفته است نتایج این پژوهش رابطه معنی داری را میان فضای سایبرنتیک و هر یک از سه سطح هویت اجتماعی (هویت خانوادگی، هویت همسالان، و هویت ملی) پاسخگویان را مشخص ساخت، و نشان می‌دهد که اینترنت بر هویت اجتماعی تأثیری ندارد، در این تحقیق استفاده از اینترنت و عدم استفاده از اینترنت و میزان استفاده از اینترنت متغیرهای مستقلی بوده اند که از اهمیت فراوانی برخوردار بوده است ولی میزان انواع استفاده از دیگران مد نظر قرار نگرفته است.

❖ زنجانی زاده، هما، جوادی، علی محمد (۱۳۸۳) پژوهشی را با عنوان «بررسی تأثیر اینترنت بر ارزشهای خانواده در بین دانش آموزان دبیرستانی ناحیه سه مشهد (در سال ۸۲-۸۳) انجام داده اند. این تحقیق به صورت پیمایشی و با ابزار پرسشنامه در بین دانش آموزان دبیرستانهای دولتی ناحیه سه مشهد در سال تحصیلی ۸۲-۸۳ انجام شد. روش نمونه گیری خوشه ای بوده است و حجم نمونه ۴۰۳ نفر می باشد. نتایج نشان می دهد که ۴۵٪ دانش آموزان از اینترنت استفاده می کنند، میانگین استفاده از اینترنت ۴۹۸ دقیقه در هفته بوده و میزان استفاده از چت، ۱۲۷ دقیقه در هفته رگرسون چند متغیره با وارد کردن تمام متغیرها، تأثیر اینترنت به خود اختصاص داده است، در تحلیل خانواده ۱۰٪ بوده است. همچنین در تحلیل رگرسون چند متغیره با وارد کردن متغیرها، تأثیر دسترسی به اینترنت بر ارزشهای خانواده معنی دار نشد.

❖ نتایج پژوهش علی پور (۱۳۸۵) با عنوان بررسی الگوی رفتار جستجو و اطلاع یابی نوجوانان دبیرستانهای شهر تهران در استفاده از اینترنت نشان می دهد که رفتار جست و جو و اطلاع یابی نوجوانان از استراتژی نظام مند پیروی نمی کند. همچنین بین استراتژی جست و جو و ویژگی شخصیتی نوجوانان ارتباط معناداری وجود ندارد. در ضمن یافته ها حاکی از آن است که نوجوانان در استفاده از اینترنت اولویت هایی را رعایت می کنند، که عبارت است از: ۱- اخبار و اطلاعات آموزشی و دانشگاهی ۲- اطلاعات مربوط به مدولباس ۳- اطلاعات مربوط به سلامتی و زیبایی ۴- اطلاعات و اخبار اجتماعی - سیاسی ۵- ورزش و وسایل ورزشی ۶- بازرگانی و خرید و فروش ۷- بازی، موزیک و فیلم

❖ زی هورجانانان جی (۲۰۰۱) تأثیر اینترنت را در زمینه اجتماعی از سه بعد کارکرد خانواده، فعالیتهای اوقات فراغت، آزادی های فردی و پنهان کاری مورد بررسی قرار داده اند. در مورد کارکرد خانواده، فعالیت با اعضای خانواده است که بین استفاده کنندگان و عدم استفاده کنندگان تفاوت معنی داری بوجود می آورد. در مورد اوقات فراغت سه متغیر از پنج متغیر که مربوط به روزنامه خواندن، گوش دادن به رادیو و تماشای تلویزیون، ارتباط با دوستان، در بین استفاده کنندگان و کسانی که از اینترنت استفاده می کنند تفاوت معنی داری وجود دارد، تأثیر بر آزادیهای مدنی مربوط به خشونت و محتوی وقیح و به دست آوردن نوع دوستان است، که در بین استفاده کنندگان و عدم استفاده کنندگان تفاوت معنی داری وجود دارد.

❖ تامپسون معتقد است وابستگی به اینترنت اثرات سویی بر زندگی مردم گذاشته است: احساس کمبود در روابط اجتماعی واقعی، اختلال در مهارت اجتماعی، اختلالات فیزیکی، گسست و انقطاع شدید در زندگی تحصیلی، مالی و شغلی جوانان و ریسک از دست دادن ارتباطات اجتماعی می گردد (به نقل از ستار زاده، ۱۳۸۶).

۴- روش‌شناسی تحقیق

۴-۱- فرضیات تحقیق

۱. بین وضعیت آموزشی و استفاده از اینترنت ارتباط معنادار وجود دارد.
۲. بین وضعیت خانوادگی و استفاده از اینترنت ارتباط معنادار وجود دارد.
۳. بین وضعیت اجتماعی و استفاده از اینترنت ارتباط معنادار وجود دارد.
۴. بین وضعیت فردی و استفاده از اینترنت ارتباط معنادار وجود دارد.
۵. بین استفاده از اینترنت و تغییر در ارزش های اجتماعی ارتباط معنادار وجود دارد.
۶. بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت آموزشی دانشجویان رابطه وجود دارد.
۷. بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت خانوادگی دانشجویان رابطه وجود دارد.
۸. بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد.
۹. بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت فردی دانشجویان رابطه وجود دارد.

۴-۲- جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان مازندران تشکیل می دهند که تعداد آنان با مراجعه به واحد برنامه ریزی و اطلاعات و آمار دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان مازندران، تعداد آنان بیش از ۱۰۰۰۰۰ نفر گزارش گردید و برای انتخاب حجم نمونه به جدول کرجسی و مورگان مراجعه شده و نمونه ۳۸۴ بدست آمده است.

۴-۳- روش و ابزار گردآوری داده‌ها

در این تحقیق ابزار اصلی جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه است. برای اجرای تحقیق از سه پرسشنامه، به ترتیب پرسشنامه اول شامل ۲۳ سوال که بیانگر گرایش و استفاده دانشجویان از اینترنت می باشد، پرسشنامه دوم دارای ۲۰ سوال بوده و برای سنجش ارزش‌ها بوده است و پرسشنامه سوم دارای ۲۹ سوال و به سنجش تفکر انتقادی دانشجویان می‌پردازد.

۴-۴- روایی و پایایی پرسشنامه

چون در این تحقیق، مهم‌ترین ابزار جمع‌آوری اطلاعات و اندازه‌گیری متغیرها، پرسشنامه است، روایی پرسشنامه از اهمیت خاصی برخوردار است (حافظ نیا، ۱۳۸۳).

معمول ترین آزمون پایایی ضریب آلفای کرونباخ می باشد که در این تحقیق نیز به کار گرفته شده است. بدین ترتیب که ۱۵ پرسشنامه بین اعضای نمونه توزیع و بین داده‌های جمع‌آوری شده ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده است. ضریب قابلیت اعتماد آلفای کرونباخ بین صفر و یک قرار می گیرد که صفر عدم پایایی و مثبت ۱ پایایی کامل را نشان می‌دهد. در این تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS میزان پایایی پرسشنامه بدست آمد که بیانگر آن است که پرسشنامه از پایایی نسبتاً بالایی برخوردار می باشد که در این تحقیق پایایی پرسشنامه‌ها به ترتیب برابر با ۰.۸۲، ۰.۸۷ و ۰.۸۸ درصد برای استفاده از اینترنت، سنجش ارزش‌ها و سنجش تفکر انتقادی به‌دست آمده است.

۴-۵- روش تحلیل داده‌ها

برای پردازش و تحلیل داده‌های بدست آمده از پرسشنامه از نرم افزار تحلیل آماری SPSS16 استفاده شده است. که شامل دو قسمت آمار توصیفی و آمار استنباطی است. آزمون های بکار رفته عبارتند از:

- ✓ آزمون کلموگروف-اسمیرنوف برای بررسی یکنواختی توزیع داده های پژوهش
- ✓ آزمون ناپارامتریک اسپیرمن برای بررسی وضعیت متغیرهای مورد آزمون

۵- نتایج و یافته‌های تحقیق**۵-۱- توصیف آماری جامعه**

از تعداد ۳۸۴ نفر پاسخ دهنده، ۱۹۲ نفر زن و ۱۹۲ نفر مرد، سطح تحصیلات پدر ۳۳.۶ درصد پاسخگویان لیسانس بوده است، همچنین سطح تحصیلات ۲۵ درصد پاسخگویان نیز لیسانس بوده است. تنها وضعیت اقتصادی ۶ درصد از خانواده‌ها ضعیف بوده و بقیه در متوسط و خوب بوده است. همچنین بیشترین ساعت استفاده از اینترنت در روز یک ساعت بوده که مقدار آن ۵۳.۴ درصد پاسخگویان می‌باشد. در بین استفاده کنندگان از اینترنت نزدیک نیمی از آن‌ها (۴۸.۴ درصد) مشغول چت کردن می‌باشند. امکان استفاده از اینترنت نیز ۵۸.۹ درصد در خانه می‌باشد.

۵-۲- آزمون کولموگروف-اسمیرنوف: بررسی تست نرمال بودن متغیرها

در آمار، از آزمون‌های پارامتریک زمانی که توزیع داده‌ها نرمال و از آزمون‌های ناپارامتری زمانی که توزیع داده‌ها نرمال نباشد استفاده می‌شود. بنابراین در ابتدا باید به بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ پردازیم. نتایج آزمون نرمالیتی مربوط به مولفه‌های پژوهش در جدول ۱ نشان داده شده است.

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \text{توزیع داده ها نرمال است.} \quad \text{Sig.} \geq 0.05 \\ H_1: \text{توزیع داده ها نرمال نیست.} \quad \text{Sig.} < 0.05 \end{array} \right.$$

جدول ۱: آزمون K-S جهت سنجش نرمال بودن متغیرها

شاخص ها	استفاده از اینترنت	وضعیت آموزشی	وضعیت خانوادگی	وضعیت اجتماعی	وضعیت فردی
تعداد نمونه	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
آماره آزمون	۲.۱۷۷	۲.۴۰۱	۳.۳۶۵	۴.۶۰۴	۵.۳۰۹
معنی‌داری	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰

با توجه به نتایج به‌دست آمده از آزمون فوق، مقادیر بدست آمده ($P < 0.05$ = سطح معنی داری) نشان می‌دهند که فرض H_0 مورد تایید نمی‌باشد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا نمود که هیچ از متغیرها از توزیع نرمال پیروی نمی‌کنند لذا برای پاسخ به سوالات تحقیق می‌توان از آزمون ناپارامتری اسپیرمن استفاده کرد.

۵-۳- بحث و نتیجه‌گیری یافته‌های تحقیق

فرضیه اول: بین وضعیت آموزشی و استفاده از اینترنت ارتباط معنادار وجود دارد.

¹ Kolmogorov-Smirnov^a

با توجه به بررسی های بعمل آمده فرضیه ی تحقیق قویا توسط داده ها تایید می شود ، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می گیریم که: همبستگی معنی داری بین استفاده از اینترنت و وضعیت آموزشی ارتباط معنادار وجود دارد. چون گرایش دانشجویان به اینترنت موجب کاهش میزان مطالعه درسی و افت تحصیلی آنان می شود. همچنین گرایش آنان به اینترنت باعث غیبت و بی توجهی آنان نسبت به درس و کلاس می گردد و از طرفی استفاده بیش از حد از اینترنت باعث اختلال در روابط دانشجویان با دوستان و همکلاسی ها و همین طور منزوی و گوشه گیر شدن آنان در محیط آموزشی می شود. بنابراین با توجه به موارد فوق می توان گفت که استفاده از اینترنت بر روی وضعیت آموزشی دانشجویان می تواند تاثیر بسزایی داشته باشد.

جدول ۲: بررسی آزمون همبستگی فرضیه اول تحقیق

آزمون همبستگی اسپیرمن	
۳۸۴	تعداد نمونه
۰.۹۷۰	مقدار همبستگی
۰.۰۰۰	معنی داری

مأخذ: محقق یافته

فرضیه دوم: بین وضعیت خانوادگی و استفاده از اینترنت ارتباط معنادار وجود دارد.

جدول ۳: بررسی آزمون همبستگی فرضیه دوم تحقیق

آزمون همبستگی اسپیرمن	
۳۸۴	تعداد نمونه
۰.۹۵۹	مقدار همبستگی
۰.۰۰۰	معنی داری

مأخذ: محقق یافته

با توجه به بررسی های بعمل آمده فرضیه ی تحقیق قویا توسط داده ها تایید می شود ، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می گیریم که : همبستگی معنی داری بین استفاده از اینترنت و وضعیت خانوادگی وجود دارد. چون بررسی های بعمل آمده در خصوص فرضیه های فوق نشان می دهد گرایش و استفاده بیش از اندازه دانشجویان از اینترنت باعث پرخاشگری و اختلال خلقی و اختلال و نزاع های مستمر در وابط خانوادگی و اختلاف بین والدین و فرزندان می شود همچنین از جمله تاثیرات دیگر اینترنت بر وضعیت خانوادگی دانشجویان می توان به گوشه گیری و انزوای آنان در محیط خانواده و اختلال در انجام وظایف خانوادگی اشاره کرد همچنین می توان گفت که اینترنت موجب گرایش و سوق دادن دانشجویان به طرف زندگی بزرگسالی می شود . پس با توجه به موارد فوق می توان نتیجه گرفت استفاده از اینترنت بر وضعیت خانوادگی دانشجویان تاثیر بسزایی دارد.

فرضیه سوم: بین وضعیت اجتماعی و استفاده از اینترنت ارتباط معنادار وجود دارد.

جدول ۴: بررسی آزمون همبستگی فرضیه سوم تحقیق

آزمون همبستگی اسپیرمن	
۳۸۴	تعداد نمونه
۰.۸۷۱	مقدار همبستگی
۰.۰۰۰	معنی داری

مأخذ: محقق یافته

با توجه به بررسی های بعمل آمده فرضیه ی تحقیق قویا توسط داده ها تایید می شود ، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می گیریم که : همبستگی معنی داری بین وضعیت اجتماعی و استفاده از اینترنت وجود دارد. چون گرایش دانشجویان به اینترنت و استفاده بیش از حد از آن موجب فراهم شدن زمینه های ارتکاب جرم و رواج رفتارهای ضد اجتماعی از طریق مشاهده و یادگیری در بین دانشجویان می شود و همچنین این گرایش باعث تاثیر پذیری دانشجویان از فرهنگ بیگانه و در نهایت اینکه باعث کاهش پیوند های اجتماعی در بین دانشجویان می گردد پس با توجه به موارد فوق می توان نتیجه گرفت استفاده از اینترنت بر وضعیت اجتماعی دانشجویان تاثیر بسزایی دارد.

فرضیه چهارم: بین وضعیت فردی و استفاده از اینترنت ارتباط معنادار وجود دارد.

جدول ۵: بررسی آزمون همبستگی فرضیه چهارم تحقیق

آزمون همبستگی اسپیرمن	
۳۸۴	تعداد نمونه
۰.۶۲۸	مقدار همبستگی
۰.۰۰۰	معنی داری

مأخذ: محقق یافته

با توجه به بررسی های بعمل آمده فرضیه ی تحقیق قویا توسط داده ها تایید می شود ، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می گیریم که : همبستگی معنی داری بین وضعیت فردی و استفاده از اینترنت ارتباط معنادار وجود دارد. چون گرایش دانشجویان به اینترنت و استفاده بیش از حد از آن در وهله اول موجب کاهش و محدودیت قدرت خلاقیت و ابتکار ذهنی و فکری در بین دانشجویان می شود و این وسیله تاثیرگذار یعنی اینترنت موجب تسخیر ذهن دانشجویان می گردد که نتیجه این امر افزایش حالت انفعالی و بی تفاوتی می باشد که در نهایت موجب تهدید سلامت جسمی و روانی و رفتاری و جریحه دار شدن عواطف دانشجویان می شود. پس با توجه به موارد فوق می توان نتیجه گرفت استفاده از اینترنت بر وضعیت فردی دانشجویان تاثیر بسزایی دارد.

فرضیه پنجم: بین استفاده از اینترنت و تغییر در ارزش های اجتماعی ارتباط معنادار وجود دارد.

جدول ۶: بررسی آزمون همبستگی فرضیه پنجم تحقیق

آزمون همبستگی اسپیرمن	
تعداد نمونه	۳۸۴
مقدار همبستگی	۰.۸۲۱
معنی داری	۰.۰۰۰

مأخذ: محقق یافته

با توجه به بررسی های بعمل آمده فرضیه ی تحقیق قویا توسط داده ها تایید می شود ، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می گیریم که: همبستگی معنی داری بین استفاده از اینترنت و تغییر در ارزش های اجتماعی وجود دارد. زیرا گرایش و استفاده دانشجویان از اینترنت موجب تزلزل در ارزش های اجتماعی در بین دانشجویان شده است چون با توجه به اینکه جامعه ما یک جامعه اسلامی است و ارزش ها و هنجارهای آن بر مبنای دین و ارزش های دینی بنا شده است . و همچنین باتوجه به اینکه وسایل ارتباط جمعی داخلی در کنار نهادهای آموزشی، فرهنگی و خانواده با تمام قوا سعی در تحکیم و تبلیغ ارزش های اجتماعی دربین دانشجویان داشته اند و علیرغم هزینه و زمان بسیاری برای این امر صرف نموده اند متاسفانه با ورود و آشنایی دانشجویان و نوجوانان و جوانان با انواع وسایل ارتباط جمعی منجمله ماهواره و اینترنت، زمینه تزلزل و تغییر در ارزش های اجتماعی و اسلامی و دینی دانشجویان بوجود آمد و زمینه های مناسبی برای پذیرش عناصر فرهنگی بیگانه در بین دانشجویان بوجود آمد و تا دیروز که ارزش های دینی در بین نوجوانان و جوانان و دانشجویان کشور ما درای الویت اول بود امروزه جایگاه خود را از دست داده و ارزش های مادی و اقتصادی و سیاسی و هنری دربین دانشجویان رواج یافته و فرهنگ مادیات و ثروت به جای ارزش های دینی در صدر ارزش های دانشجویان قرار گرفت و ارزش های اجتماعی که تار و پود جامعه ما بر مبنای آن بافته شده است در معرض تغییرات گسترده قرار گرفت. بررسی های انجام شده در خصوص فرضیه فوق بیانگر این امر می باشد ارزش های مادی و اقتصادی ، ارزشهای سیاسی ، ارزشهای فرهنگی مقدم بر ارزش های دینی ، اجتماعی و علمی دانشجویان شده است و نتیجه تحقیق حاضر بیانگر آن است که بیشترین تغییرات در حوزه ارزش های دینی بوده که در رتبه آخر از دیدگاه دانشجویان قرار دارد.

فرضیه ششم: بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت آموزشی دانشجویان رابطه وجود دارد.

جدول ۷: بررسی آزمون همبستگی فرضیه ششم تحقیق

آزمون همبستگی اسپیرمن	
تعداد نمونه	۳۸۴
مقدار همبستگی	۰.۰۹۸
معنی داری	۰.۰۵۶

مأخذ: محقق یافته

با توجه به بررسی های بعمل آمده فرضیه ی تحقیق قویا توسط داده ها رد می شود ، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می گیریم که: همبستگی معنی داری بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت آموزشی دانشجویان وجود ندارد. چون در مراکز آموزشی و مدارس آموزشی همواره بر ترویج و تبلیغ ارزش های اجتماعی دانشجویان تاکید تاکید می شود و با عنایت به اینکه

مدارس آموزشی همواره و محتوای کتاب های درسی بر مبنای ارزش های اجتماعی و دینی در جامعه اسلامی تاکید دارند این امر موجب عدم تغییر در ارزش های اجتماعی دانشجویان می شود و چون نهادهای آموزشی یکی از مکانیسم های موثر جامعه پذیری هستند بنابراین این مکانیسم موثر همیشه در پی دفاع و حمایت ارزش های اسلامی و اجتماعی ایرانی در بین دانشجویان هستند بنابراین با توجه به موارد فوق می توان گفت که بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت آموزشی دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه هفتم: بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت خانوادگی دانشجویان رابطه وجود دارد.

جدول ۸: بررسی آزمون همبستگی فرضیه هفتم تحقیق

آزمون همبستگی اسپیرمن	
تعداد نمونه	۳۸۴
مقدار همبستگی	۰.۱۴۹
معنی داری	۰.۰۰۳

مأخذ: محقق یافته

با توجه به بررسی های بعمل آمده فرضیه ی تحقیق قویا توسط داده ها رد می شود ، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می گیریم که: همبستگی معنی داری بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت خانوادگی دانشجویان وجود ندارد. زیرا بنیان و اساس خانواده در جامعه ایران بر مبنای ارزش های اسلامی و دینی و ایرانی پایه گذاری شده است و خانواده به عنوان یک مکانیسم موثر جامعه پذیری مدافع و حامی ارزش های دینی و اجتماعی در جامعه بوده و هست و والدین دانشجویان به هر نحو ممکن سعی می کنند که به فرزندانشان بیاموزند که به ارزش های و هنجار های جامعه احترام بگذارند و بر مبنای آن در جامعه رفتار و زندگی کنند و زیرا در جامعه همیشه خانواده مانع گرایش نوجوانان و جوانان به فرهنگ غرب و ارزش های بیگانه هستند پس با توجه به موارد فوق می توان نتیجه گرفت که بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت خانوادگی دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه هشتم: بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد.

جدول ۹: بررسی آزمون همبستگی فرضیه هشتم تحقیق

آزمون همبستگی اسپیرمن	
تعداد نمونه	۳۸۴
مقدار همبستگی	۰.۲۲۸
معنی داری	۰.۰۰۰

مأخذ: محقق یافته

با توجه به بررسی های بعمل آمده فرضیه ی تحقیق قویا توسط داده ها تایید می شود ، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می گیریم که: همبستگی معنی داری بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت اجتماعی دانشجویان وجود دارد. زیرا محیط

اجتماعی و جامعه ای که فرد در آن زندگی می کند همواره بر فرد ، رفتارها و ارزش ها و تفکرات وی تاثیر گذار است. زیرا استفاده و گرایش نادرست دانشجویان به از اینترنت و سایر وسایل ارتباط جمعی موجب قانون گریزی و تخطی از ارزش ها و هنجار های جامعه می گردد و دانشجویان از این طریق رفتارهای ضد اجتماعی را یاد می گیرند و سعی می کنند برای رسیدن به هدف های خود از روش های خلاف هنجار و ارزش های موجود در جامعه استفاده کنند و اگر در جامعه مکانیسم های جامعه پذیری نتوانند وظایف خود را به نحو احسن انجام دهند این امر خود بخود زمینه تغییر در ارزش های اجتماعی نوجوانان و جوانان و دانشجویان را در جامعه و محیط اجتماعی فراهم می سازد. پس با توجه به موارد فوق می توان نتیجه گرفت که بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت اجتماعی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه نهم: بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت فردی دانشجویان رابطه وجود دارد.

جدول ۱۰: بررسی آزمون همبستگی فرضیه نهم تحقیق

آزمون همبستگی اسپیرمن	
۳۸۴	تعداد نمونه
۰.۶۴۰	مقدار همبستگی
۰.۲۰۹	معنی داری

مأخذ: محقق یافته

با توجه به بررسی های بعمل آمده فرضیه ی تحقیق قویا توسط داده ها رد می شود ، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می گیریم که: همبستگی معنی داری بین تغییر در ارزش های اجتماعی و وضعیت فردی دانشجویان وجود ندارد. چون دانشجویان در جامعه طوری تربیت شده اند که اگر در بدترین شرایط روحی و بیماری قرار داشته باشند ، به هنجار ها و ارزش ها احترام می گذارند و تاکنون نیز در ایران تحقیق مبنی بر اینکه وضعیت فردی و روان شناختی افراد باعث تغییر در ارزش های اجتماعی شان شود وجود ندارد . زیرا براساس نتایج و بررسی های بعمل آمده در پژوهش حاضر مشکلات عاطفی، و عدم برخورداری از سلامت جسمی، روانی و رفتاری تاثیر چندانی بر تغییر ارزش های اجتماعی در بین دانشجویان ندارد.

منابع:

۱. حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۳)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ دهم، تهران: سمت.
۲. حکیم آرا، محمد علی (۱۳۸۴) «ارتباطات متقاعد گرانه و تبلیغ»-چاپ اول - تهران: انتشارات سمت
۳. ساروخانی، باقر (۱۳۸۱) «مبانی ارتباطات جامعه شناسی»، انتشارات آگاه ، چاپ هفتم ، تهران.
۴. ستار زاده ، داوود، (۱۳۸۶) «بررسی عوامل موثر اعتیاد جوانان به اینترنت و پیامد های آن» (مطالعه موردی شهر ساری)، فصلنامه علمی و پژوهشی علوم اجتماعی، سال سوم، شماره چهاردهم، پاییز .
۵. شکر بیگی، عالیه، «مقاله ابزارهای جامعه شناختی چگونگی برقراری ارتباطات انسانی»، دانشگاه تهران، ۱۳۸۶
۶. علی پور ،ریکا (۱۳۸۵) «بررسی الگوی رفتار جستجو و اطلاع یابی نوجوانان دبیرستانی شهر تهران» در استفاده از اینترنت ، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه الزهرا.
۷. کاستلز، م و اینس، م (۱۳۸۴) «ریا، گفتگوهایی با امانوئل کاستلز»، ترجمه ی حسن چادوشیان. تهران: نشرنی
۸. گرگی، ع (۱۳۸۵)، «اینترنت و هویت»، فصلنامه مطالعات ملی ۲۵، سال هفتم، شماره ۱
9. castells,m(2001). The internet Galaxy. Reflections on the internet, business and society.oxford. viesity press.
- 10.Kerby, Richard (2004), "Internet Initiative for Africa", Report, UN, New York.
- 11.Koo, Jason (2005), "the digital divide of elderly women in korea the difference between the users and non-users of the internet", UNESCO chair symposium, sookmyung women university, Seoul.
12. Levy, p.(2001). Cyberculture.minneapolis: university of Minnesota press.
- 13.Lim, Jin-sook (2004), "A learning system for Internet Addiction prevention", proceedings of IEEE International conference on Advanced Learning Technologies.
- 14.Lyon.D.(1999): Postmodernity. Open university press.
15. Selnow Gary (2000) : The Internet: The soal of Democracy, Vital speeches of the Day,new
16. Webster, frank(2001),culture and politics in the information Age,Tuotlege.

Impact of the Internet on moral values, spiritual and social of students of universities and centers of higher education in Mazandaran province

Seyed Taher Ghaderi

*Teacher of Farhangian University, head of human resources planning and training of Department of Education of Mazandaran province
Department of Education, University of Sadruddin Eini, Dushanbe city, Tajikistan*

Abstract

The present study is conducted with the aim of investigating the impact of the Internet on moral values, spiritual and social of students of universities and centers of higher education in Mazandaran province. Research type is applied objectively and in terms of descriptive method is survey and population of this research is the students of universities and centers of higher education of Mazandaran that were more than 100,000 people. The sample group including 384 people that due to Krejcie & Morgan table are determined in cluster sampling and stratified random sample method. The tool of research data collection has been 3 questionnaires. As well as to review the research hypotheses, data from questionnaire, through descriptive and inferential statistics (normality test and Spearman correlation coefficient test) were analyzed. The results of the study showed that there is a significant relationship between the use of Internet and educational status, family status, social status and personal situation. Also there is a significant relationship between changing social values and the use of the Internet. The other is that there is no significant relationship between the change in social values and educational status, family status, personal situation and only there is a significant relationship between the change in social values and social status of students. There is a significant difference with students' social values.

Keywords: Internet, students, moral values, spiritual and social.
